

การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี

THE DEVELOPMENT OF INDICATORS OF STUDENT LIFESKILLS IN
SECONDARY SCHOOL UNDER THE ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION UDONTHANI PROVINCE.

รณิดา ยะสาธะโร¹

ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน²

ปิยะธิดา ปัญญา³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานีและเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี จำนวน 956 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสนทนากลุ่ม 2) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และ 3) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักเรียน ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสาร ด้านการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และด้านการตั้งเป้าหมายชีวิต โดยสัมภาษณ์ครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการสนทนากลุ่มกับนักเรียน และแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะชีวิต ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 1 ฉบับ 45 ข้อ โดยสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี คุณภาพของตัวบ่งชี้มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.29 ถึง 0.49 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.95 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. องค์ประกอบตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตเชิงสำรวจ ประกอบด้วย 7 ด้าน 45 ตัวบ่งชี้ เรียงตามค่าผลรวมของน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการความเครียด ด้านการควบคุมดูแลตนเองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ด้านการให้ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม ด้านการแก้ไขปัญหา และด้านการติดต่อสื่อสาร องค์ประกอบทั้งหมดสามารถอธิบายทักษะชีวิตได้ร้อยละ 58.74

2. องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียน ประกอบด้วย 7 ด้าน 45 ตัวบ่งชี้ โดยน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความต้องการทางสังคม ด้านการจัดการกับความเครียด ด้านการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ด้านการควบคุมดูแลตนเอง ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการให้ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม และด้านการแก้ไขปัญหา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.942, 0.884, 0.855, 0.848, 0.841, 0.840 และ 0.777 ตามลำดับ และค่า R^2 เท่ากับ 0.845, 0.782, 0.731 0.718, 0.643, 0.705 และ 0.604 ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียน นั่นคือ องค์ประกอบด้านความต้องการทางสังคม มีความสำคัญมากที่สุด ขณะที่องค์ประกอบด้านการแก้ไขปัญหา มีความสำคัญน้อยที่สุด มีดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดล กับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ค่าไค-สแควร์

¹ มหำบัณฑิต สาขาการวัดผลทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ อาจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เท่ากับ $\chi^2 = 1246.291$, $df = 915$, $\chi^2/df = 1.362$, CFI= 0.965, TLI = 0.962, RMSEA = 0.025, SRMR = 0.038 แสดงว่าโมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้าง โดยสรุป มีตัวบ่งชี้และตัวแปรจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์ กับทักษะชีวิต ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการปรับปรุงและพัฒนาตัวบ่งชี้เหล่านี้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี

คำสำคัญ : การพัฒนาตัวบ่งชี้, ทักษะชีวิต, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ABSTRACT

The purposes of this research were to develop the life skill indicator of the lower secondary school students, under The Administrative Organization Udonthani Province , to analyze the effective factors of the student's life skill. In this study, the sample group included 956 lower secondary school students, under The Administrative Organization Udonthani Province. They were divided into 3 groups consisting of 1) the sample for focus group 2) the sample for the exploratory factor analysis and 3) the sample for the confirmatory factor analysis. The instruments used in the study were semi-structured interviews with the students life skills including communication and human relations, decision-making and problem solving and the goal of life. The Interviewing was done with teachers who expertise in student assistant system. To confirm from the focus groups with students and the Life Skill Indicator Questionnaire with a 5-level rating scale. The questionnaires had 1 forms 45-item. Quality indicators of the content are accurate ranging 0.60 to 1.00 These instruments had discrimination power ranging from 0.29 to 0.49 and a reliability of 0.95 Data analysis was completed with basic statistical approaches, while EFA and CFA were conducted by using the statistical software. The results of the study were as follows :

1. The exploratory factors consisted of 7 dimensions and 45 indicators, ranked by the total factor loading, from low to high score. In details, 7 dimensions included Stress Management, Self-control, Social-responsibility, Critical Consideration, Collaboration and Teamwork, Problem solving, and Communication. These factors were applicable to explain the definition of life skill for 58.74%.

2. The second confirmatory factor had a factor loading of the student's life skill indicator regarding 7 dimensions and 45 indicators. This factor loading was ranked from low to high score. Namely, Social Need, Stress Management, Critical Consideration, Self-Control, Communication, Collaboration and Teamwork, and Problems Solving individually had a total factor loading as follows: 0.942, 0.884, 0.855, 0.848, 0.841, 0.840 and 0.777 respectively. Meanwhile, R^2 was 0.845, 0.782, 0.731, 0.718, 0.643, 0.705, and 0.604. Besides, each factor shares the variance with the student's life skill indicator. In particular, Social Need was the most important factor, whilst Problem Solving was the least one. Goodness of Fit Index (GFI) between the model and empirical data indicated that Chi-Square was $\chi^2 = 1246.291$, $df = 915$, $\chi^2/df = 1.362$, CFI= 0.965, TLI = 0.962, RMSEA = 0.025, SRMR = 0.038. This signified the construct validity of the model. In sum, there are a number of indicators and variables meaningfully involved with the life skill, in which the stakeholders need to develop these indicators to empower the life skill of the lower secondary school students, under The Administrative Organization Udonthani Province.

Keywords : The Development of Indicators , Life skills , The exploratory factor analysis , The confirmatory factor analysis

บทนำ

ทักษะชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิตของนักเรียนในวัยรุ่น เนื่องจากนักเรียนในวัยนี้อยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่จะถูกชักจูงให้ประพฤติดีได้ง่าย เช่น ปัญหาการติดยาและสารเสพติด การก่ออาชญากรรมการประพฤติดินไม่เหมาะสมทั้งด้านการแสดงกิริยา วาจาต่อบุคคลวัยต่าง ๆ การแสดงออกทางเพศสัมพันธ์เกินวัยและวุฒิภาวะ และปัญหาทางเพศสัมพันธ์ ปัญหาดังกล่าวเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง สภาพครอบครัวแตกแยก มีการหย่าร้าง สัมพันธภาพภายในครอบครัวลดน้อยลง เด็กจึงขาดภูมิคุ้มกันที่ดี หรือมีทักษะในการดูแลป้องกันตนเองให้รู้เท่าทันสภาพความเปลี่ยนแปลงไปของสังคมโลกกับความเหมาะสมของตนเองในสังคมของไทย กล่าวคือ ปัญหาหนึ่งได้นำไปสู่อีกปัญหาหนึ่งและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม โรงเรียนทุกโรงเรียนได้ป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยจัดประสบการณ์และฝึกทักษะด้านต่างๆ ให้มีความพร้อมทั้งทางกาย ทางจิตหรือทางอารมณ์ ทางสังคมและสติปัญญา รวมถึงการพัฒนาทางจิตวิญญาณ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมของตนเองให้อยู่รอดท่ามกลางความเสี่ยงที่จะถูกชักจูงให้ประพฤติดีได้ยากขึ้น และเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและสับสนของสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และการเมือง จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักสูตร ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะในการดำเนินชีวิต และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดแต่ก็ไม่สามารถจัดและดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะในการดำเนินชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ตามหลักสูตรกำหนด ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ระบุไว้คือผู้เรียนจะต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในฐานะพลเมืองและพลโลก ได้แก่ มีกำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิต มีทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว มีทักษะทางสังคม มีคุณธรรมจิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 : 7)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามจุดหมายของหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติกำหนดต่อไป โดยผู้วิจัยใช้กระบวนการพัฒนาตัวบ่งชี้ทั้งวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณประกอบกัน โดยได้ตัวบ่งชี้มาจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และด้วยวิธีการสัมภาษณ์ครูผู้เชี่ยวชาญระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและจากการใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มและทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการศึกษาทำให้ทราบองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนที่ได้มาจากตัวนักเรียนเอง ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่เป็นแนวทางสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนอย่างถูกวิธีก่อให้เกิดทักษะชีวิตที่ดีแก่ตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี จำนวน 2,330 คน จากโรงเรียนทั้งหมดจำนวน 8 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี แบ่งเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 956 คน คือ กลุ่มตัวอย่างที่ 1 เป็นกลุ่มนักเรียนที่ใช้ในการคัดตัวบ่งชี้โดยการจัดสรรหน้ากลุ่ม จำนวน 10 คน กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นกลุ่มนักเรียนที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ จำนวน 368 คน กลุ่มตัวอย่างที่ 3 เป็นกลุ่มนักเรียนที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน จำนวน 578 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

ขั้นที่ 1 แบ่งโรงเรียนออกเป็น 7 ขนาด โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดของโรงเรียน 7 ขนาด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : 8) พบว่า โรงเรียนขนาดที่ 1 จำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียน แชลลพิทยานุสรณ์ มีนักเรียนจำนวน 117 คน ขนาดที่ 2 จำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนนาทรายวิทยาคม มีนักเรียนจำนวน 186 คน ขนาดที่ 3 จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนพันดอนวิทยา มีจำนวนนักเรียน 365 คน และโรงเรียน น้ำซิมพิทยาคม มีจำนวนนักเรียน 443 คน ขนาดที่ 4 จำนวน 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนเชียงเพ็งวิทยา มีจำนวนนักเรียน 320 คน โรงเรียนชัยนาควิทยา มีจำนวนนักเรียน 385 คน โรงเรียนพังงพิทยาคม มีจำนวนนักเรียน 423 คน และโรงเรียนกุงเจริญพิทยาคม มีจำนวนนักเรียน 441 คน

ขั้นที่ 2 เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่ใช้ในการคัดเลือกตัวบ่งชี้ โดยการจัดสรรหน้ากลุ่ม ประกอบด้วยนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ที่ใช้โรงเรียนทั้ง 8 โรงเรียน เป็นหน่วยในการสุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่าง 3 ขนาด ๆ ละ 1 โรงเรียน แล้วคัดเลือกนักเรียนดีเด่นในแต่ละโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน

ขั้นที่ 3 เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ในปีการศึกษา 2554 ที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) เพื่อเป็นการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ที่ได้ทั้งหมด โดยกำหนดขนาดโรงเรียนที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 เป็นหน่วยในการสุ่ม สุ่มขนาดของโรงเรียน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดที่ 1 ขนาดที่ 3 และขนาดที่ 4 พบว่า ขนาดที่ 1 มี 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนแชลลพิทยานุสรณ์ ขนาดที่ 3 มี 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนพันดอนวิทยา และโรงเรียนน้ำซิมพิทยาคม ขนาดที่ 4 มี 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเชียงเพ็งวิทยา โรงเรียนชัยนาควิทยา โรงเรียนพังงพิทยาคม และโรงเรียนกุงเจริญพิทยา

ขั้นที่ 4 กำหนดโรงเรียนที่ได้ในขั้นตอนที่ 3 เป็นหน่วยในการสุ่ม สุ่มโรงเรียนขนาดที่ 3 ร้อยละ 50 และขนาดที่ 4 ร้อยละ 35 โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างขนาดละ 1 โรงเรียน ได้แก่ ขนาดที่ 3 คือ โรงเรียนพันดอนวิทยา และขนาดที่ 4 คือ โรงเรียนกุงเจริญพิทยาคม ส่วนขนาดที่ 1 มี 1 โรงเรียน ผู้วิจัยจึงคัดเลือกมาได้เลย คือ โรงเรียนแชลลพิทยานุสรณ์

ขั้นที่ 5 แบ่งจำนวนนักเรียนออกเป็นระดับชั้นในแต่ละโรงเรียน ได้แก่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ขั้นที่ 6 ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยสุ่มตัวอย่างร้อยละ 45 ของแต่ละระดับชั้นในขั้นตอนที่ 4 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 368 คน

ขั้นที่ 7 เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ 3 เป็นกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ในปีการศึกษา 2554 ที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) เพื่อเป็นการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ที่ได้ทั้งหมด โดยกำหนดขนาดโรงเรียนที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 เป็นหน่วยในการสุ่ม สุ่มขนาดของโรงเรียน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดที่ 2 ขนาดที่ 3 และขนาดที่ 4 พบว่า ขนาดที่ 2 มี 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนนาทรายวิทยาคม

ขนาดที่ 3 มี 2 โรง ได้แก่ โรงเรียนพันดอนวิทยา และโรงเรียนน้ำซึ่มพิทยาคม ขนาดที่ 4 มี 4 โรง ได้แก่ โรงเรียนเชียงเพ็งวิทยา โรงเรียนชัยนาควิทยา โรงเรียนพังงูพิทยาคม และโรงเรียนกุงเจริญพิทยา

ขั้นที่ 8 กำหนดโรงเรียนที่ได้ในขั้นตอนที่ 7 เป็นหน่วยในการสุ่ม สุ่มโรงเรียนขนาดที่ 3 ร้อยละ 5 และขนาดที่ 4 ร้อยละ 35 โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างขนาดละ 1 โรง ได้แก่ ขนาดที่ 2 คือ โรงเรียนนาทรายวิทยาคม ขนาดที่ 3 คือ โรงเรียนชัยนาควิทยาและขนาดที่ 4 คือ โรงเรียนพังงูพิทยาคม

ขั้นที่ 9 แบ่งจำนวนนักเรียนออกเป็นระดับชั้นในแต่ละโรงเรียน ได้แก่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ขั้นที่ 10 ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยสุ่มตัวอย่างร้อยละ 58 ของแต่ละระดับชั้นในขั้นตอนที่ 4 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 578 คน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. สร้างกรอบแนวคิด ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับทักษะชีวิตของนักเรียน เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี

2. ยกร่างตัวบ่งชี้จากองค์ประกอบทักษะชีวิตของนักเรียนในชั้นต้น โดยการสังเคราะห์เอกสาร ได้ร่างตัวบ่งชี้ทั้งหมด 21 ตัวบ่งชี้

3. วิเคราะห์และสังเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบทักษะชีวิตจากครูผู้เชี่ยวชาญด้านระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน จำนวน 5 คน โดยการสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง

4. คัดเลือกตัวบ่งชี้โดยการจัดสนทนากลุ่มนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ 1

5. สร้างแบบสอบถามในการวิจัย

6. ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

7. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

8. หาคุณภาพของแบบสอบถาม ได้แก่ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนของแต่ละข้อกับคะแนนรวมรวมทั้งฉบับของแบบสอบถาม (Item-total Correlation) ตามวิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Simple Item - total Correlation) มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) ตั้งแต่ 0.29 ถึง 0.49 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α -Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

9. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA)

10. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA)

ผลการวิจัย

1. ผลจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลจากการสนทนากลุ่มและผลจากการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 45 ตัวบ่งชี้

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิง พบว่ามีองค์ประกอบทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการกับความเครียด องค์ประกอบด้านการควบคุมดูแลตนเอง องค์ประกอบด้านการศึกษาวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ องค์ประกอบด้านการแก้ปัญหา องค์ประกอบด้านการให้ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม และองค์ประกอบด้านความต้องการทางสังคม

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

3.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 45 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการกับความเครียด จำนวน 9 ตัวบ่งชี้ ด้านการควบคุมดูแลตนเอง จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ ด้าน

การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ ด้านทักษะการแก้ปัญหา จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ ด้านการให้ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ และด้านความต้องการทางสังคม จำนวน 4 ตัวบ่งชี้

3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่าโมเดลการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ได้โมเดลที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้ $\chi^2 = 1246.291$, $df = 915$, $\chi^2/df = 1.362$, CFI = 0.965, TLI = 0.962, RMSEA = 0.025, SRMR = 0.038

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวบ่งชี้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ครูผู้เชี่ยวชาญด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้วสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานีโดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม และให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ทำให้ได้องค์ประกอบของทักษะชีวิต 7 องค์ประกอบ 45 ตัวบ่งชี้เรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย ผู้วิจัยได้แยกประเด็นอภิปรายเป็น 7 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบด้านความต้องการทางสังคม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนรู้จักรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น นักเรียนสามารถวางตัวเหมาะสม นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และนักเรียนต้องการความผูกพัน ใกล้ชิดจากเพื่อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนเห็นว่าในวัยของตนนั้นเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับจากเพื่อน จึงต้องพยายามหาทางที่จะเข้ากลุ่มด้วยวิธีการต่างๆ ที่สามารถทำให้เข้ากลุ่มกับเพื่อนได้สอดคล้องกับ สุลัดดา อะเวลา (2548) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการทางสังคมซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย เมื่อบุคคลมีความต้องการทางสังคม ไม่ว่าจะจะเป็นความต้องการความสำเร็จ ความต้องการมีมิตรสัมพันธ์ ความต้องการอิสระ ความต้องการอำนาจ ถือว่าในแต่ละด้านเป็นความต้องการด้านจิตใจ ซึ่งเป็นความต้องการที่จำเป็นต้องได้รับการตอบสนอง จึงจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่น

องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบด้านการจัดการกับความเครียด ประกอบด้วย 9 ตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนสามารถเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของผู้อื่น นักเรียนสามารถรับรู้สาเหตุของความเครียด นักเรียนสามารถหาวิธีผ่อนคลายความเครียด นักเรียนสามารถควบคุมอารมณ์ให้อยู่ในระดับปกติ นักเรียนสามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดความเครียด นักเรียนสามารถหาวิธีผ่อนคลายความเครียดอย่างสร้างสรรค์ นักเรียนสามารถหาวิธีการสร้างความสุขให้กับตนเองและผู้อื่น นักเรียนรู้จักบริหารเวลา และนักเรียนกล้าเผชิญกับความสูญเสีย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนเห็นว่าเด็กในวัยของตน นอกจากจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สุ่มเสี่ยงต่อการประทุพผิตที่ผิดแล้วยังต้องแบกรับภาระการเรียน ซึ่งเป็นความคาดหวังของครอบครัว การประทุพผิตปฏิบัติตนให้เป็นคนดีที่สังคมต้องการ และการทำตนให้เป็นที่ยอมรับในหมู่เพื่อนจึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเครียดได้ ดังนั้น นักเรียนจึงคิดว่าการจัดการกับความเครียดจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ตนเองสามารถเลือกหนทางการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่ความสุขของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ กรมสุขภาพจิต (2541 : 9) ที่กล่าวว่า การควบคุมอารมณ์และการผ่อนคลายความเครียดจะเป็นปัจจัยในการป้องกันและฟื้นฟูอารมณ์ไปในทางที่ดี ซึ่งจะช่วยพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นได้โดยเฉพาะการหาทางออกเพื่อลดความเครียดโดยการติดยาเสพติด การทะเลาะวิวาท และพฤติกรรมทางเพศของแต่ละบุคคล

องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย 8 ตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนสามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล นักเรียนสามารถหาทางเลือกแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตและสังคม นักเรียนสามารถประเมินปัญหาด้วยเหตุและผล นักเรียนสามารถปฏิเสธและต่อรองบนพื้นฐานของความถูกต้อง นักเรียนรู้วิธีการยืดหยุ่นทางความคิด นักเรียนสามารถแยกแยะปัญหาและสถานการณ์รอบตัว นักเรียนสามารถรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ และนักเรียนสามารถวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความกดดันจากสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงส่งผลกระทบต่อ

ดำรงชีวิตของเด็กวัยร่นต่อการอยู่ในสังคมและครอบครัว เพราะสภาพแวดล้อมมีแต่ปัญหามากมาย การที่จะให้เด็กอยู่ได้อย่างมีความสุขนั้น การหาทางเลือกแก้ปัญหาจึงเป็นแนวทางที่เด็กวัยร่นต้องการมากที่สุดเพราะเชื่อว่าถ้าตนเองมีความสามารถในการหาทางเลือกแก้ปัญหาจะทำให้ตนเองมีความสุขได้ ซึ่งสอดคล้องกับ แฮนเซน นังเกิลและแคพทริน (Hansen, Nangle & Kathryn, 1998 : 489) ที่กล่าวว่า เด็กวัยร่นตอนต้นและตอนปลายจะให้ความสำคัญกับการคิดเพื่อใช้ในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมและ มีความต้องการที่จะเรียนรู้การใช้กระบวนการแก้ปัญหาเพื่อหาทางเลือกที่ดีและเหมาะสมกับตนเอง ซึ่งการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณให้แก่เด็กและวัยร่นจะช่วยลดและป้องกันพฤติกรรมทางลบและพฤติกรรมขาดสติยั้งคิดของวัยร่นเสริมสร้างให้เด็กรู้จักใช้ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอีกด้วย

องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบด้านการควบคุมและดูแลตนเอง ประกอบด้วย 8 ตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนสามารถรับรู้ความถนัด ความสามารถของตน นักเรียนสามารถรักษาความสะอาดร่างกายและการแต่งกายที่เหมาะสม นักเรียนมีเป้าหมายในชีวิต นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเอง นักเรียนรู้จักยอมรับผลการกระทำของตน นักเรียนสามารถดูแลสุขภาพกาย ใจ สติปัญญา ให้อยู่ในระดับปกติ นักเรียนสามารถยุติความรุนแรงในสถานการณ์ต่างๆ ได้โดยสันติวิธี และนักเรียนรู้จักหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด ตัวบ่งชี้ที่นักเรียนให้ความสำคัญมากที่สุด คือ นักเรียนสามารถดูแลสุขภาพกาย ใจ สติปัญญา ให้อยู่ในระดับปกติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนมีการดูแลสุขภาพที่ดี อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เพราะโรงเรียนในต่างอำเภอนั้นห่างจากสังคมเมืองที่มีแต่อบายมุข จึงช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพร่างกายดี สภาพจิตใจที่ดี ครอบครัวอบอุ่น มีบุคลิกภาพที่ดี รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเป็นการหลีกเลี่ยงการมั่วสุมเมาสิ่งเสพติดประเภทต่าง ๆ สอดคล้องกับ Bandura (1977 : 140) ที่กล่าวว่า การควบคุมดูแลตนเองอีกประการหนึ่งสำหรับเด็กวัยร่น คือ การยอมรับการกระทำของตนเองที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกให้เป็นผู้มีความสามารถยอมรับการกระทำของตนเอง ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นผลที่เกิดจากพฤติกรรมด้านบวกหรือด้านลบของตนเองก็ตามเพราะสิ่งที่ตามมา คือ ประสบการณ์ตรงที่เด็กในวัยนี้จะได้จดจำไว้เป็นบทเรียนว่าสิ่งใดควรละเว้นและสิ่งใดควรกระทำ

องค์ประกอบที่ 5 องค์ประกอบด้านการสื่อสาร ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนสื่อสารด้วยภาษาพูดที่เหมาะสม นักเรียนสื่อสารด้วยภาษาที่ที่เหมาะสม นักเรียนสื่อสารด้วยการใช้สัญลักษณ์ที่ถูกต้อง นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น นักเรียนแนะนำในสิ่งที่ประโยชน์ต่อผู้อื่น และนักเรียนเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ กรรณิการ์ นลราชสุวัจน์ (2545 : 371-379) ที่กล่าวว่าความสามารถในการสื่อสารกับบุคคลอื่นให้ได้รับรู้และเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อสารได้นั้นต้องรู้จักใช้ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมและสถานการณ์ทางวาจา กริยา ท่าทาง การเขียน และการใช้สัญลักษณ์ นอกจากนี้ในการสื่อสารที่ดีมีประสิทธิภาพผู้ส่งสารจะต้องมีความสามารถในการรับฟังผู้อื่นและความสามารถในการตั้งคำถาม ซึ่งความสามารถดังกล่าวเป็นความสามารถในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูลข่าวสาร หรือข้อความระหว่างบุคคล โดยใช้การพูด การเขียน การแสดงท่าทางหรืออารมณ์ จะต้องมีความชัดเจนตรงประเด็น จึงจะทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

องค์ประกอบที่ 6 องค์ประกอบด้านการให้ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม นักเรียนรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และนักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ กรรณิการ์ นลราชสุวัจน์ (2545 : 371) ที่กล่าวว่า ตัวบ่งชี้ที่บ่งบอกถึงทักษะการให้ความร่วมมือ คือ ความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์และความรับผิดชอบต่อกระบวนการกลุ่ม โดยเฉพาะความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์จะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่สุดของทักษะการให้ความร่วมมือ

องค์ประกอบที่ 7 องค์ประกอบด้านการแก้ปัญหา ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนสามารถแยกแยะปัญหาและสถานการณ์รอบตัว นักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหา นักเรียนสามารถกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา นักเรียนสามารถกำหนดทางเลือกแก้ปัญหา นักเรียนฝึกแก้ปัญหาจากการเรียนรู้ในห้องเรียน และนักเรียนเลือกแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการแก้ปัญหาของโอโดโนฮิวและคราสเนอร์ (O' Donohue, & Krasner, 1995 : 154) ที่กล่าวว่า การรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์หาสาเหตุสำคัญ

ของปัญหาจะเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำไปสู่ทางเลือกการแก้ปัญหา เพราะข้อมูลจะช่วยให้คาดการณ์และการวางแผนแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถบริหารเวลาและการใช้เทคนิคแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรกำหนดให้นำตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ไปใช้พัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในสังกัด โดยผู้บริหาร และอาจารย์ จะต้องร่วมบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตรเกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักเรียน แล้วนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนในฐานะเป็นผู้ดูแลนักเรียนโดยตรง

1.2 องค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรนำตัวบ่งชี้ที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทรัพยากรเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในสังกัด ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้เหมาะสมกับนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยลงปฏิบัติจริงกับนักเรียน

2.2 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีจากเอกสารผ่านผู้ทรงคุณวุฒิและการสัมภาษณ์ครูด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาตัวบ่งชี้ได้ดีประเภทหนึ่ง ดังนั้น หน่วยงาน องค์กร บุคคลที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาตัวบ่งชี้สามารถนำวิธีดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้เรื่องอื่นต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

กมลรัตน์ วัชรินทร์. การพัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2551.

กรมสุขภาพจิต. คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.

กรรณิการ์ นลราชสุวัจน์. “ทักษะที่จำเป็นในการให้คำปรึกษา” ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการให้คำปรึกษา. ศึกษาศาสตร์. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.

ชาย โพธิ์สิตา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งฯ, 2554.

ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2554.

นพวรรณ วงศ์ชัยวัฒน์. การพัฒนาทักษะชีวิตในการปฏิบัติตนให้รอดพ้นจากปัญหาสังคมโดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม.กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

บุญชม ศรีสะอาด. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย. กทม. : ประสานการพิมพ์, 2552.

รัตน์ บัวสนธ์. ปรัชญาวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

วันเพ็ญ ไส้ไหม. ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.

- สกล วรเจริญศรี. การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2550.
- สมนึก ภัททิยธนี. การวัดผลการศึกษา. ภาพสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2551.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2553.
- สุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช. โปรแกรม Mplus กับการวิเคราะห์ข้อมูลทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.
มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2555.
- สุลัดดา อะเวลา. ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางสังคม ความต้องการทางสังคม การปรับตัวทางสังคม
กับทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา)
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548.
- Bandura, Albert. Social Learning Theory. Engle woods Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1997.
- Cresswell, J. W. & Clark, V. L. P. Designing and conducting mixed-methods research.
Thousand Oaks, CA : Sage Publications. Inc., 2007.
- Deen, Mary K.; Bailey, Sandra J.;& Parker, Louise. Life Skills Evaluation System : Measuring
Growth in Life Skills for Youth and Family Program. Washington : Washington State
University, 2005.
- Hansen, W., Nangle, D. & Kathryn, M. Enhancing the Effectiveness of Social Skills Interventions
with Adolescents. Education and Treatment of Children. 21 (4), 489-153., 1998.
- Mangrulkar, Leena ; Whitman. Chery V.; & Posner, Marc. Life Skills Approach to Children
Adolescent Health Human Development. Washington, DC : Education Development
Center, 2001.
- O' Donohue, William. & Krasner, Leonard. Problem Solving Skill. Handbook of Psychological
Skills Training : Clinical Techniques and Applications. Boston : Allyn Bacon, 1995.
- WHO. Life Skills education for Children and Adolescent in school guidelines and
training workshops to facilitate the development of life skills. London : Education
Department of Health, 1993.